

Samenwerking Gooi en Vechtstreek

Analyse en aanbevelingen

Pieter Winsemius

Samenwerking Gooi en Vechtstreek

Het Dagelijks Bestuur van het Gewest Gooi en Vechtstreek verzocht mij per 14 december 2012 de speerpunten voor een regionale agenda voor de komende tien jaar te inventariseren en op basis daarvan aanbevelingen te doen over de wijze waarop daaraan door een betere inhoudelijke samenwerking uitvoering kan worden gegeven. Te dien einde heb ik in december en januari door het lezen van relevante documenten een algemeen beeld gevormd van de wijze waarop de regiogemeenten op dit moment samenwerken en van de verschillende initiatieven die in de afgelopen jaren zijn ontwikkeld om deze samenwerking te optimaliseren. Vervolgens heb ik in januari en februari verkennende gesprekken gevoerd met de burgemeesters van de negen regiogemeenten, met de burgemeester van Eemnes en met het Dagelijks Bestuur van het Gewest. Het aldus verkregen beeld van de mogelijkheden voor een verbeterde bestuurlijke samenwerking binnen de regio is vervolgens getoetst en uitgediept in het tweede deel van februari en begin maart tijdens drie interactieve bijeenkomsten met burgers/stakeholders, met ambtenaren en met raadsleden en collegeleden, waaraan telkenmale tussen de 70 en 110 mensen deelnamen. Op 14 maart werd een tussenstand besproken met het Algemeen Bestuur van het Gewest, terwijl op 15 maart een oriënterend gesprek werd gevoerd met de Commissaris der Koningin omdat de provincie op verzoek van het Gewest een financiële bijdrage beschikbaar heeft gesteld voor het traject om te komen tot een regionale samenwerkingsagenda.

In de voorliggende notitie wordt op basis van het aldus verkregen inzicht achtereenvolgens ingegaan op: (a) het belang van bestuurlijke daadkracht, (b) de vier onderscheiden samenwerkingsniveaus, (c) de speerpunten voor toekomstige samenwerking, (d) de beoordelingscriteria voor een 'andere' samenwerking, en (e) de concrete aanbevelingen voor actie.

Belang van bestuurlijke daadkracht

De samenwerking binnen Gooi en Vechtstreek vormt een bestuurlijke *testcase*. Velen, ook buiten de regio, kijken er met belangstelling naar: als het daar lukt, lukt er meer. Binnen Gooi en Vechtstreek is sprake van een unieke dichtheid van gemeenten binnen een eveneens zeldzaam geschakeerde samenleving waar wonen, werken, 'groen' (natuur en landbouw) samengaan met een hoge dichtheid van doorsnijdende infrastructuur. Nergens anders is een regio ook zo ingeklemd tussen vier Grote Buren: Amsterdam, Almere, Amersfoort en Utrecht. Binnen die bijzondere regio zal nieuw beleid van rijk en provincie bovendien diepe sporen trekken. Ik noem daarvan slechts de aanstaande decentralisaties binnen met name de zorgsector, de door het Kabinet gevoelde noodzaak van een gemeentelijke en provinciale opschaling, de reeds gaande totstandkoming van een nationale politie met daarbinnen nieuwe en grotere regionale eenheden, en het terugtrekken van rijk en provincie op het gebied van ruimtelijk ordening en natuurbeheer. Ook de totstandkoming van de Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek en de toenemende samenwerking tussen deze en de veiligheidsregio's Flevoland en Utrecht kan hier worden genoemd.

De bestuurders van Gooi en Vechtstreek hebben in het verleden niet uitgeblonden door een overmatige wil tot samenwerking. Er is weliswaar sprake van een aanzienlijke bedrijvigheid en er zijn stellig ook serieuze stappen gemaakt of ontwikkelingen gaande, zoals in het sociaal domein (werk en inkomen, maatschappelijke ondersteuning en zorg en jeugdzorg); in het domein van de veiligheid de ontwikkeling naar een volledig regionale brandweer en in het economisch domein de regionaal economische agenda. Maar velen benadrukken de afwezigheid van een gedeelde urgentie. Gooi en Vechtstreek wordt voor een goed deel bewoond door 'blijde mensen', die het goed hebben in hun afgeschermd 'reservaat' c.q. 'paradijs op aarde' dat wordt gekenmerkt door een uitzonderlijk hoog voorzieningenniveau. Dat is – laat het voorop staan – een prettig probleem om te hebben.

Het heeft er echter wel toe geleid dat de begrippen 'eigen huis' en 'korte termijn' bij veel burgers maar ook bestuurders hoog in het vaandel staan. In mijn gesprekken vielen termen als dorpsdenken, naar binnen gerichtheid en gebrek aan solidariteit. Bestuurders gunnen elkaar weinig, anderen zijn uit op 'ons' geld. De verhoudingen worden niet gekenmerkt door vertrouwen en pogingen om daarin verandering te brengen worden met argwaan gevolgd. Gooi en Vechtstreek kent ook grote cultuurverschillen die samenwerking bemoeilijken. Er is een wezenlijk onderscheid tussen 'water' (Muiden, Weesp, Wijdmeren, met een sterk accent op kleine kernen en landelijke openheid) en 'zand' (met stedelijke spanningen tussen wonen, werken en recreëren). Er bestaan ook – vooral bestuurlijke - spanningen tussen 'grote' en 'kleine' gemeenten met als inzet (gevoelde) arrogantie. Een aantal gemeenten – Muiden, Weesp en Hilversum bijvoorbeeld - kent een afwijkende problematiek, die door de overige vooral als 'hun' probleem wordt ervaren.

Vier potentiële samenwerkingsniveaus

Het resultaat is een samenwerking, die met het begrip meestribbelen kan worden beschreven. Niemand strubbelt echt tegen, maar van vergadering naar vergadering en van rapport naar rapport is sprake van veel in-principe overeenstemming maar weinig werkelijke actie. Het schiet niet op, om het kort samen te vatten. Er wordt soms gekozen voor kunstmatige of halfzwangere oplossingen, onlogische gebiedsindelingen blijven hangen, gezamenlijke aanpakken – het meest recent een *shared service center* – stuiten op beperkt draagvlak. Maar belangrijker: de bewoners van Gooi en Vechtstreek krijgen minder dan mogelijk. Er bestaat – zo blijkt ook uit de interactieve bijeenkomsten – een breed gedeeld gevoel dat 'we' kansen missen op elk van de vier samenwerkingsniveaus.

- **Lagere kosten door efficiëntere bedrijfsvoering.** Door opschaling van diensten is het mogelijk uitvoeringskosten te beperken met behoud van kwaliteit. Er zijn op dit punt wezenlijke stappen gezet, bijvoorbeeld door het onderbrengen van de brandweer (BGV) in een regionale organisatie en bij de GAD en de GGD. Hoewel het bij deze drie organisaties in eerste instantie om betere dienstverlening gaat, is het evident dat daar ook op het gebied van bedrijfsvoering winst is geboekt. Zoals al gesteld is de oprichting van een *shared service center* voor negen gemeenten op problemen gestuit.

Betere dienstverlening aan inwoners en bedrijven. Speciaal wanneer het gaat om deskundigheid en geboden voorzieningen kan bij een aantal (semi-)

overheidsdiensten de kwaliteit worden gewaarborgd c.q. verbeterd door het opschalen van het dienstverlenend apparaat. Ook op dit gebied zijn stappen gezet, de samenwerking van de BEL-gemeenten vormt daarvan een illustratie, evenals de opgeschaalde politieorganisatie en het Goois Natuurreservaat. Andere kleine gemeenten stuiten echter nog steeds op de kwetsbaarheid van bijvoorbeeld ict, belastingen, personeelszaken, omgevingsdienst (vergunningverlening en – handhaving). Medewerkers moeten te vaak duizendpoten zijn; indien een van hun wegvalt wankelt de vereiste deskundigheid. De kleinere gemeenten zijn ook overvraagd bij de aanpak van eenmalige Grote Projecten. Muiden bijvoorbeeld is aangewezen op externe hulp bij de gelijktijdige sanering van een bedrijfsterrein, de ontwikkeling van de Bloemendalerpolder, en de verplaatsing van de A1 met inbegrip van de aanleg van een aquaduct. Ook bij de crisisbestendigheid van kleinere gemeenten (incidenten, financiële tegenslag) moeten vraagtekens worden gezet.

De aanstaande decentralisaties binnen het sociaal domein vormen een bijzondere uitdaging. Nu al hebben kleine gemeenten de dienstverlening op het gebied van sociale zaken uitbesteed bij grotere (Naarden/Bussum, Blaricum, Laren/Huizen, Weesp/Hilversum). De decentralisaties zullen naar verwachting tot een verdere samenwerking dwingen, om de juiste deskundigheden en voorzieningen (opvang, behandeling) te kunnen bieden. Het Kabinet gaat ervan uit dat een schaal van 100.000 inwoners hiertoe wenselijk is. Ter informatie: op dit moment telt Blaricum 9000 inwoners, Bussum 33000, Hilversum 85000, Huizen 42000, Laren 11000, Muiden 7000, Naarden 17000, Weesp 18000, Wijdmeren 23000 en – buiten het Gewest maar relevant voor de afwegingen – Eemnes 9000 en Stichtse Vecht 63000.

- **Versterkte regie door afstemming en prioriteitsstelling.** Gemeenten kunnen aanzienlijk verbeteren bij het vaststellen van gemeenschappelijke beleidslijnen op terreinen van gezamenlijk belang. Hun strategische agenda biedt op dit moment weinig houvast aan externe partijen (waaronder ondernemingen en maatschappelijke instellingen) en andere overheden. Hoewel op bijna elk terrein sprake is van georganiseerd overleg, zijn de resultaten te ‘zacht’. Een versterkte coördinatie lijkt bijvoorbeeld zinvol op thema’s als het sociale domein (doorwerking decentralisaties), ruimtelijke ordening (bedrijventerreinen, woningbouw, natuurverbindingen) en regionaal-economisch beleid (Economische Agenda)(middenstand, recreatie, marketing).

De komende tijd is daarnaast bijzondere aandacht vereist voor het instandhouden c.q. verbeteren van de maatschappelijke infrastructuur. Regionale opleidingscentra (roc’s), streekziekenhuis, streekvervoer, wooncorporaties, zorg (senioren, jeugd), cultuur/sport (bijvoorbeeld bibliotheken, zwembaden) functioneren – vrijwel zonder uitzondering – op regionaal bestuursniveau. Het zijn juist deze voorzieningen die – naast de kwaliteit van de directe leefomgeving – bepalend zijn voor het welbevinden van veel burgers. Door decentralisaties, bezuinigingen en sterker accent op directe burgerbetrokkenheid gedwongen moeten regio’s nieuwe beleidslijnen uitzetten voor goed afgestemd overleg met de maatschappelijke instellingen en om – zo nodig - adequaat tegenspel te bieden. De spelregels (*governance*) voor die instellingen worden mogelijk aangescherpt, waarbij met een goede kans een grotere rol is weggelegd op gemeentelijk niveau.

- **Effectievere belangenbehartiging door bundeling.** Gooi en Vechtstreek kent een aantal structurele uitdagingen, die op basis van gedeelde lange-termijnvisie een gezamenlijke opstelling en bijbehorende lobby behoeven. Juist bij bovenregionale ontwikkelingen met een grote doorwerking op nagenoeg alle gemeenten is naar mening van velen sprake van gemiste kansen: te vaak wordt overleg over Gooi en Vechtstreek gevoerd zonder dat Gooi en Vechtstreek ‘aan tafel’ zit. Ik heb dit zelf van nabij ervaren als voorzitter van het bestuurlijk overleg in het kader van De Uitweg, waarbij integrale plannen werden ontwikkeld en keuzes werden gemaakt over de verbinding van Almere en Schiphol (A6/A9), de verbeterde ontsluiting van Amsterdam (A1) en de gelijktijdige bescherming en opwaardering van de groene ruimte in het westelijk deel van Gooi en Vechtstreek. De regio was hier ‘dun’ vertegenwoordigd en speelde nauwelijks een rol. Alleen door het organiseren van een ‘schaduwoverleg’ met de - vele – kleine gemeenten in de groene ruimte kon hun stem actief hoorbaar worden gemaakt.

Ook de komende tien jaar spelen verschillende vragen, die een gebundelde opstelling behoeven. Denk aan ‘grootschalige infrastructuur’ met wegen als de A1 en A27, maar ook de overbelaste provinciale wegen N201 (Hilversum – Hoofddorp) en N236 (Bussum – Weesp). Onder deze kop vallen ook de spoorwegen (doorsnijding bebouwde omgeving, verdubbeling), het groen (landbouw, natuurbehoud) en de ‘evenwichtige invulling’ van de met de Grote Buren gedeelde ruimte (open ruimte/woningbouw, randmeren, luchtvaart Schiphol-Lelystad).

De gemeenten binnen Gooi en Vechtstreek kunnen elkaar voorts structureel versterken bij het verwerklijken van economische potenties. Naast Hilversum als centrum voor de mediasector kan worden gedacht aan de zorg (senioren, gezondheidszorg), toerisme en leisure, kansen die de Floriade de regio biedt, aanpak leegstand bedrijventerreinen en winkelcentra of de ‘ideale’ thuisbasis voor zzp’ers/thuiswerkers.

Speerpunten voor toekomstige samenwerking

Speciaal op de drie hoogste samenwerkingsniveaus vraagt een aantal speerpunten om een daadkrachtigere aansturing.

- **Gebundelde belangenbehartiging.** De gemeenten binnen Gooi en Vechtstreek blinken uit door gebrek aan aanwezigheid tijdens cruciale besluitvormingstrajecten, met name waar het betreft de totstandkoming van ‘*grootschalige infrastructuur*’ en de ‘*evenwichtige invulling*’ van de met de Grote Buren gedeelde ruimte. Om de belangen van inwoners en bedrijven in Gooi en Vechtstreek te dienen is het op deze terreinen in hoge mate wenselijk een vuist te maken.
- **Versterkte regie.** Hoewel op dit gebied aanmerkelijke vorderingen zijn gemaakt, is het wenselijk ‘door te happen’, met name op thema’s als *sociale zaken*, *ruimtelijke ordening* en *regionaal-economisch beleid*. Daarnaast is een versterkte bestuurlijke aandacht wenselijk voor een systematische *wisselwerking met de maatschappelijke instellingen*, die een meer proactieve benadering en sturing mogelijk maakt.

- **Opgeschaalde dienstverlening.** Ook op dit gebied zijn bijzondere inspanningen gedaan, maar speciaal de wankelende *ambtelijke infrastructuur* van de kleinere gemeenten en de aanstaande decentralisaties binnen de *zorgsector* vereisen een verdere samenwerking om de juiste deskundigheden en voorzieningen te kunnen waarborgen.

Beoordelingscriteria voor ‘andere’ samenwerking

In de loop van mijn rondgang en in diverse stukken werden vele denkbare samenwerkingsvormen aangedragen. De beoordeling daarvan vereist bestuurlijk handwerk aan de hand van drie criteria. Ik onderscheid daarvan drie categorieën:

- **Inhoudelijke criteria.** ‘Boven de streep’ staan altijd de vaste criteria *kosten* en *kwaliteit*. De kosten van de gemeentelijke dienstverlening moeten laag zijn, de kwaliteit hoog. Valt een samenwerkingsoptie om deze reden af, dan moeten er al heel bijzondere procesredenen bestaan om een voorstel alsnog in overweging te nemen. Daarnaast is het van belang dat een optie *robuust* is, dat wil zeggen bestendig tegen toekomstige maatschappelijke en bestuurlijke ontwikkelingen.
- **Culturele ‘pas’.** Een optie moet passen bij de gemeenschappen die er door worden geraakt. Zelfs een op papier ‘ideale’ optie kan om die reden wegvallen. ‘Minderheden’, bijvoorbeeld de bewoners van kleine dorpen of van kleine gemeenten, verdienen daarbij een vorm van bescherming ten opzichte van meerderheden. Indien een voorstel voor hun zeer schadelijk uitpakt, terwijl de voordelen voor ‘de anderen’ relatief gering zijn, dient hun positie zwaarder te worden gewogen. Gemeenschappen hebben in de loop der tijd vaak ook een soort ‘natuurlijke’ oriëntatie ontwikkeld: de inwoners van een dorp richten zich veelal niet alleen voor hun maatschappelijke voorzieningen maar ook voor hun zakelijke en recreatieve behoeften op grotere kernen zoals Bussum, Hilversum en Huizen.
- **Draagvlak.** Het uiteindelijke oordeel over een optie, die door beide voorgaande ‘zeven’ is heen gekomen, ligt bij burgers en, bij afwezigheid van een referendum, van volksvertegenwoordigers. Zij zijn gekozen om namens hun achterban door hun stemgedrag uiting te geven aan het maatschappelijke draagvlak en verschaffen daardoor legitimiteit aan een optie.

Aanbevelingen

Tegen bovenstaande achtergrond kunnen twee oplossingsrichtingen bijdragen aan een aanmerkelijke versterking van de bestuurlijke daadkracht van Gooi en Vechtstreek.

Verzwaarde coördinatie

Als eerste, minimale stap verdient het aanbeveling dat de negen gemeenten binnen Gooi en Vechtstreek, tezamen met Eemnes, op korte termijn besluiten tot een bundeling van krachten waar het betreft belangenbehartiging (niveau 4) en regie (niveau 3).

- Bij de *belangenbehartiging* gaat het om het maken van een vuist. Een boegbeeld moet namens de gemeenten extern – in Haarlem, Den Haag, zo nodig Brussel en bij grote partijen als ProRail en het georganiseerde bedrijfsleven – kunnen optreden. Dat vereist een permanente en ook geprofileerde aanwezigheid over een langere periode. Het ligt daarom niet voor de hand te denken aan een wethouder, maar veeleer aan de burgemeester van een grotere gemeente. Een externe trekker – zoals in de regio Arnhem/Nijmegen – leidt naar mijn gevoel tot minder duidelijkheid en vergroot de bestuurlijke drukte. Het boegbeeld wordt ondersteund door drie tot vier gedetacheerde gemeentelijke ambtenaren. Voor de instemming van de samenwerkende gemeenten met voorstellen voor een gezamenlijke positiebepaling moeten eenduidige spelregels gelden. Indien, zeg, zeventig procent van de gemeenten (met inbegrip van Eemnes) instemt, zou het mandaat, dat het boegbeeld krijgt voor lobby en onderhandelingen, bijvoorbeeld bindend moeten zijn voor alle gemeenten.
- Bij de *regie* gaat het om de bestuurlijke afstemming en prioriteitsstelling op maximaal vier geselecteerde thema's zoals sociale zaken, ruimtelijke ordening en regionaal-economisch beleid. Voortbouwend op de aanpak, die op dit moment reeds wordt ontwikkeld binnen het sociaal domein, kan worden gedacht aan een wethouder, die als gewestelijk portefeuillehouder bij de voorbereiding en uitvoering van gezamenlijke beleidslijnen wordt bijgestaan door drie tot vier gedetacheerde gemeentelijke ambtenaren. Na ambtelijke en bestuurlijke voorbereiding in de regio behoeven beleidsplannen vanzelfsprekend de instemming van de samenwerkende gemeenten. Ook op dit gebied moeten eenduidige spelregels gelden. Indien een meerderheid van de gemeenten bijvoorbeeld instemt, is een plan bindend voor een ieder.

De verzwaarde coördinatie kan bijdragen tot een betere dienstverlening voor inwoners en andere partijen waaronder het bedrijfsleven. Omdat verveelvoudiging van inspanning wordt ingeperkt, zullen de kosten waarschijnlijk lager zijn. Indien de – het zij toegegeven: niet representatieve – toetsing tijdens de interactieve bijeenkomsten een indicatie geeft, dan mag worden gerekend op een voldoende draagvlak.

Gemeentelijke opschaling

Het is een gevoelig punt, maar een verder opgeschaalde dienstverlening vereist binnen Gooi en Vechtstreek onvermijdelijk een gemeentelijke herindeling. Het staat buiten kijf dat een aantal van de gemeenten binnen Gooi en Vechtstreek te klein is voor een kwalitatief voldoende dienstverlening. Dat heeft recent geleid tot de totstandkoming van de BEL-samenwerking en de nieuwe gemeente Wijdemeren. De schaal van die verbanden en ook van de gemeenten Muiden, Naarden en Weesp is echter te klein om de juiste deskundigheden en voorzieningen te kunnen waarborgen. Verdere uitbesteding bij grotere buurgemeenten tast – het is een belangrijk punt – echter de democratische legitimatie van het lokale bestuur aan. Volksvertegenwoordigers zijn verantwoordelijk – en worden door hun kiezers aangesproken – op taakuitvoering waar ze in de praktijk vrijwel niets meer over hebben te zeggen. Formeel worden uitvoeringscontracten met de grotere buurgemeenten onderhandeld en is er geen sprake van verplichte winkelnering. Maar de beleidsmakers in die grotere gemeenten slaan op de trom en de kleinere mogen meezingen. Als de hulpvragende gemeente de condities die de hulpverlenende gemeente stelt, voor haar situatie niet passend vindt, wordt het al snel slikken of stikken.

Voor alle gemeenten in deze regio geldt dat zij ongeveer 10 procent van hun begroting doorzetten naar verbonden partijen; lees: dat zij daarover in diverse samenwerkingsverbanden gezamenlijk beslissen. Waar sprake is van uitbesteding van taken bij buurgemeenten ligt dit percentage hoger. Ter illustratie: van de begroting van Blaricum is een aanvullende 7 procent bestemd voor sociale zaken en wordt uitgegeven door Huizen. Door de decentralisaties wordt dat voor alle gemeenten naar verwachting veel meer. Ter voorbereiding daarvan worden binnen het sociale domein – verstandige – stappen gezet om te komen tot drie uitvoeringsdiensten, die ook uitgaan van gedeelde beleidslijnen. De aanspreekbaarheidsproblematiek zal zich dan dus bij zes van de negen gemeenten voordoen. Door de verzwaarde regie, die op dit terrein al wordt doorgevoerd, zal echter ook binnen grotere gemeenten een groter deel van de uitvoering zich onttrekken aan een directe bemoeienis van hun raden.

De finale zeef voor de te bewandelen weg – ik stelde het al eerder - is gelegen in het draagvlak onder inwoners. Binnen Gooi en Vechtstreek bestaat frisse tegenzin met betrekking tot fusie. Binnen een aantal kleinere gemeenten wordt het onvermijdelijke van deze ontwikkeling onderkend. Ook daar vrezen volksvertegenwoordigers en kiezers echter het verloren gaan van de eigen identiteit door schaalvergroting en de bijbehorende overheersing die de ‘bewakers’ van het eigene wegvaagt. De ‘eigen’ volksvertegenwoordigers gaan immers ten onder in een groter geheel. Tegen deze achtergrond verdient het overweging dat de ‘zand’-gemeenten een voorbeeld nemen aan een ‘water’-gemeente als Stichtse Vecht, die met zijn dorpsraden vorm geeft aan betrokkenheid van inwoners bij hun eigen leefomgeving. Die betrokkenheid kan worden versterkt door het instellen van wijkraden met speciale bevoegdheden op terreinen van direct belang (fysieke inrichting, veiligheid, basisonderwijs, sociale infrastructuur) en bijbehorende budgetten. Indien daarbij wordt gekozen voor een passende schaal – zeg minimaal vijfduizend inwoners - en ook de budgetten niet te benepen zijn, zal dit vermoedelijk voldoende toegeruste burgers over de betrokkenheidsstreep trekken om het eigene van hun directe leefomgeving mee vorm te geven. Ook bij gemeentelijke herindeling kan zo de identiteit van de directe leefomgeving worden behouden op die punten die voor het merendeel van de inwoners het meest bepalend zijn. De leden van een wijkraad zijn ook volledig aanspreekbaar op de keuzen, die zij maken namens hun achterban; in die zin is hun legitimatie gewaarborgd.

De problematiek van de kleinere gemeenten legt een zware maatschappelijke verantwoordelijkheid bij de drie grote gemeenten: Bussum, Hilversum en Huizen. Voor Muiden, Naarden en Weesp is samenwerking geen alternatief voor herindeling. Zij moeten per direct op zoek naar een of meer fusiepartner(s) en hebben daarbij aan elkaar niet genoeg. Voor Blaricum, Eemnes, Laren en ook Wijdmeren is samenwerking een middel om herindeling uit te stellen maar is herindeling op termijn onontkoombaar. Zij moeten daarom op zoek naar een of meer fusiepartner(s) en hebben daarbij aan elkaar noch aan de andere kleine gemeenten genoeg. Bij afwezigheid van toekomstbestendige alternatieven dienen Bussum, Hilversum en Huizen zich daarom aan te bieden als fusiepartner. In het kader van mijn rondgang kwamen vele opties aan de orde. Een aantal daarvan lijkt binnen bereik – denk aan de BEL-combinatie en Bussum/Naarden. Verdere stappen zijn echter in hoge mate wenselijk, waarbij twee routes serieuze beschouwing verdienen:

- **Vechtstreekcombinatie.** Door fusie van de zogenoemde ‘water’-gemeenten Muiden, Weesp, Wijdmeren en – buiten Gooi en Vechtstreek - Stichtse Vecht ontstaat een stevig blok met een sterk eigen cultuur die gericht is op kleine kernen. De schaal is voldoende voor een inhoudelijk beleid dat ruimte biedt voor landbouw, natuur en recreatie en, zo nodig, ook tegenspel kan bieden tegen de Grote Buren. De schaal van het ambtelijk apparaat is ook voldoende om bestaande kwetsbaarheden op te lossen en de aanstaande decentralisaties adequaat ter hand te nemen. Wel is het van belang te beseffen dat een eventuele nieuwe gemeente voor andere maatschappelijke infrastructuur (roc’s, ziekenhuizen, cultuur) aangewezen blijft op de overige gemeenten binnen Gooi en Vechtstreek en de gemeente Utrecht. Ook de escalatie ten tijde van crisis vergt speciale aandacht. Een zware coördinatie met de overige gemeenten blijft mede daarom een vereiste.

Hoewel de lopende gesprekken tussen Stichtse Vecht, Wijdmeren en Weesp positief verlopen, bestaat vanzelfsprekend geen garantie voor succes en moet ook nog worden afgewacht of Muiden daaraan zal gaan deelnemen. In geval de samenwerking niet leidt tot een fusie, is als eerste stap een samengaan van Muiden, Weesp en Wijdmeren noodzakelijk. In het vervolg hierop zou een denkbare tweede stap op termijn kunnen leiden tot uiteindelijke fusie met Stichtse Vecht. Alternatief kan worden besloten om de geïntensiverde samenwerking met Stichtse Vecht te beperken tot strategische doelen (landbouw, natuur en recreatie; tegenspel tegen Grote Buren), maar alsnog aansluiting te zoeken bij Bussum/Naarden of – in het geval van Wijdmeren ook denkbaar – Hilversum. De voordelen daarvan zijn evident, maar het draagvlak is, gezien ook de recente ervaring, kwestieus. Bestuurders zullen over hun schaduw heen moeten stappen.

- **Gooicombinatie.** De grootste bestuurlijke uitdaging is gelegen ‘op het zand’, waar de bestuurlijke wisselwerking tussen Blaricum, Bussum, Eemnes, Hilversum, Huizen, Naarden en Laren stagneert. Velen, vooral in Bussum en Huizen, twijfelen of een verdere opschaling om inhoudelijke redenen noodzakelijk is. Er wordt ook gewezen op een beperkte culturele pas, maar vooral het bestuurlijk draagvlak voor verregaande samenwerking of fusie is zeer beperkt. Een eenvoudige procesbenadering kan echter op afzienbare termijn tot doorbreking van de huidige patstelling leiden.
 - a. De sleutelpositie is in eerste instantie weggelegd voor Huizen, dat de keus heeft wel of niet fusie te onderzoeken. Een *fusie met de BEL-gemeenten* ligt daarbij niet voor de hand. De samenwerking in het sociale domein biedt weliswaar een opstap, maar de culturele pas is vermoedelijk beperkt en het merendeel van de BEL-inwoners is inhoudelijk sterk op Hilversum ingesteld. Omdat bovendien naar verwachting een *fusie met Hilversum* met inzet wordt afgewezen, resteert slechts één mogelijkheid: *fusie met Bussum/Naarden en eventueel BEL*. Indien voldoende ruimte wordt gelaten voor een ‘eigen’ invulling door de zeer diverse samenstellende gemeenschappen, kan ook aan de haalbaarheidscriteria worden voldaan. De vraag aan Huizen is dus of met een nader onderzoek van deze optie kan worden ingestemd. Indien dit het geval is, kunnen de beoogde partners aan tafel worden genood.

- b. Indien Huizen niet bereid is tot nader onderzoek van bovenstaande mogelijkheid tot fusie, dienen de volgende besprekingen zich te concentreren op de positie van de BEL-gemeenten en van Bussum/Naarden. Een onderlinge fusie is niet aan te bevelen, de gemeenten raken elkaar fysiek op slechts een enkel punt. De BEL-gemeenten zijn dus bijna per definitie aangewezen op Hilversum, terwijl Bussum/Naarden dient af te wachten welke kant de Vechtstreek kiest. Indien daar uiteindelijk niet wordt gekozen voor fusie maar voor intensieve samenwerking op deelterreinen, kan – eventueel tezamen met Wijdmeren - een stevige gemeente worden gevormd langs de lijnen van de eerdere GV4.

Wat is wijsheid? Mijn advies is om op dit moment een dringend beroep te doen op Huizen en Bussum/Naarden. Door hun fusie ontstaat een krachtige gemeente van een alleszins voldoende schaal, die binnen Gooi en Vechtstreek een voldoende tegenwicht kan bieden ten opzichte van Hilversum. De BEL-gemeenten staan dan voor een keus: aansluiten bij de nieuwe gemeente of veeleer bij Hilversum. Hoewel de bestuurlijke voorkeur op dit moment mogelijk uitgaat naar de eerste optie, duiden de instelling van de BEL-inwoners en inhoudelijke criteria in de richting van de tweede.

Om het besluitvormingsproces te bespoedigen is het voorstelbaar de Commissaris der Koningin uit te nodigen om in overleg met de burgemeesters van Gooi en Vechtstreek de gezamenlijke agenda te bewaken en, zo nodig, patstellingen te doorbreken of alternatieve routes aan te reiken. Gedeputeerde Staten van Noord-Holland hebben de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) laten weten hem vòòr 1 oktober a.s. te zullen adviseren over de bestuurlijke toekomst van Muiden en Weesp, passend in een lange termijn perspectief voor de gehele regio Gooi en Vechtstreek. In dat kader zou het zinvol zijn de inhoudelijke oriëntatie langs de boven beschreven stap (a) reeds voor het zomerreces af te ronden. Daardoor rest een – korte – tijd om, zo nodig, stap (b) inhoud te geven.

* * *

De bestuurlijke uitdaging waarvoor de gemeenten binnen Gooi en Vechtstreek zich gesteld zien, is groot en urgent. De speerpunten, die hun gezamenlijke agenda domineren, behoeven een spoedig antwoord. De tijd voor bestuurlijk 'gedoe' is voorbij, de komende periode moet in het belang van alle inwoners van Gooi en Vechtstreek worden gespeeld voor het 'echie'. Indien de interactieve – het zij nog maar eens toegegeven: niet-representatieve – bijeenkomst met de ambtenaren een indicatie biedt, dan zijn ook de ambtenaren sceptisch over de collectieve besluitvaardigheid. Met name de grote gemeenten – Bussum, Hilversum en Huizen – dienen boven zichzelf uit te stijgen en hun kleinere buurgemeenten de hand te reiken. Tegelijk dienen de volksvertegenwoordigers ook in de kleinere gemeenten te beseffen dat ze op dit moment belangrijke kansen laten liggen voor hun bewoners. Een betere samenwerking op de aangegeven speerpunten kan daartoe een belangrijke bijdrage leveren.

Pieter Winsemius

18 april 2013

Gewest Gooi en Vechtstreek
Postbus 251, 1400 AG Bussum
Burgemeester de Bordesstraat 80, 1404 GZ Bussum
T: (035) 692 64 44
E: gewest@gg-v.nl
I: www.gewestgooienvechtstreek.nl